

MAGYAR ÍRÓK LEVELEI GRÓF SZÉCHENYI FERENCHEZ.

(Harmadik, bef. közlemény.)

Görög Demeter Széchenyihez.

1.

Kegyelmes Gróf,
nékünk igen kegyes Pártfogónk!

Utólsó itten való létekor sok foglalatosságai között is vett magának Extzellenciád beszélgetésre való időt, melyben szivemre kötötte, hogy midőn a Magyar Grammatikának sorsa 's ki nyomtattatása eránt való dolog elő fordul, tudósítsam arrol Extzellenciádat: mivel részt akar venni mind ezen az utón a' köz jóra intézett költségekben, mind pedig az onnan eredendő örömben is, mely naprol napra nevelkedni fog, minthogy a' jó Magyar Grammatika által anyai nyelvünk is naprol napra gyarapodik. — Mi a' megigértt 50 aranyokat a' nyertes Grammatika Irónak leg fellyebb 8 napok alatt kiszolgáltatjuk 's igyekezzünk a' közönséges várakozásnak mindenképpen meg felelni. —

Extzellenciád tökéletesen meg van arrol győzettelve, hogy mi erönkön felül is törekedünk a' Haza jóvát [sic!] előmozdítani: azonban kényszerítettünk mégis némely költséges igyekezetünkben hátra maradni, mind addig, még egy nagy lelkű Hazafi segíteni kezdette azoknak egy részét. Már most a' meg igértt Vármegyék mappái közzül egynehányat nem sokára világra bocsáthatunk. Sopron Vármegye mappájával, mely nagy részént el készült, ez úttal kedveskedünk Extzellenciádnak.¹ Most fáradozunk a' Geographica és Statistica rövid le-írásában ezen Vármegyének, melyet a' mappával együtt szándékozunk ki bocsátani. Azzal is nem sokára kedveskedünk Extzellenciádnak, 's egyszersmind eránta való bölts ítéletét alázatosan ki kérjük.

A már meg igértt Magyar Grammatikával is örömet kedveskedni akarunk a' Hazának mennél hamarabb lehet; ² arra nézve bátorkodunk Extzellenciád előtt 300 forintok eránt esedezni, mely summát mi, ha azt talán más végre nem szánta Extzellenciád, készek vagyunk arra az időre nagy köszönettel vissza fordítani, melyet Extzellenciád méltoztatni fog meg határozni. — Magamat társaimmal együtt Extzellenciád tapasztalt kegyességébe ajánlom 's holtomig vagyok

Extzellenciádnak
Bétsben Mártz. 11 ik n.
1794.

kész háládatos szolgálja
Görög

¹ V. ö. a Magyar Hírmondó tudósítását 1794 december 30-án: «Illy módon, tizenkét Vármegyék Mappáit metzítettünk már ki réz-táblákra, a' réz-táblákat le-nyomattuk azonnal papirosra, 's a' próba-nyomtatványokból le küldöttünk a' Nemes Varmegyébéli Ecometrákhöz, és más, azokhoz értő Erd. Hazafiakhoz, olyt kérésünk mellett, hogy a' mit jobbithatnak; tselekedjék a' közjóért.» Magyar Hírmondó VI. sz (1794) 894. l. — Elsőnek Sopronvármegye térképe jelent meg 1795 februárjában. U. o.

² Magyar Grammatika, melyet készített egy magyar társaság Debrecenben. Bétsbenn, 1795.

A' Tanításnak Plánumát¹ már le másollattam számomra Extzellentiád kegyességéből, 's által küldöm azt Sopronba vagy a' Posta szekeren, vagy más jó alkalmatossággal.

(Negyedréti iv. Boríték nincs.)

2.

Kegyelmes Gróf!

Nagy lelkű Pártfogónk!

Hozzánk mutatott kegyességét Excellentiádnak nagy alázatosággal köszönnyük, egyszersmind igen igen kérjük Excellentiádat, méltóztasson Tek. Keresztúry² Ágens Úrnál, ki maga is ígérte, hogy e végett irni fog Excellentiádhhoz, arra nézve kegyes rendelését tenni, hogy a' 300 forintokat tőle fel vehessük. Ugyan is e nélkül még ebben a' hónapban sem tellyesíthetjük a' Hazában tudva lévő ígéletünket. — A' Magyar Grammatikának egy részét fel küldötték már hozzánk a' Tegnap előtti Postán. Alberti betűivel szándékozunk azt ki nyomtatattatni. Nem sokára kedveskedünk Excellentiádnak ha tsak az első nyomtatott árkussal is,³ melly, reményljük, el nyeri Excellentiádnak meg elégedését.⁴

Arr a is alázatosan kérjük Excellentiádat, méltóztasson a' végett kegyes rendelését velünk közölni, mikorára leszünk kötelesek ezen summának örökös háládatosságunk mellett való le fizetésére? — Magunkat tapasztalt kegyességébe ajánljuk tovább is Excellentiádnak, 's maradunk Excellentiádnak

Bétsben Apr. 8^{ik} n. 1794

kész háládatos szolgálai

Görög és Kerekes⁵

(Negyedréti iv. Boríték nincs.)

3.

Kegyelmes Gróf.

Különös Kegységű Pártfogónk!

Eppen ebben a szempillanathban veszem Pestről a' kívánt Catalogust egy kis szédulával együtt, mellyet bátorkodom ide rekeszteni. —⁶ Ujságul azt irhatom, hogy e' folyó hónapnak 3^{án} ujra is kettőt végeztek ki Budán a' világról, úgymint *Szolártsek* [sic!]⁷ Juratust, és *Ősz*⁸ Prokátort. Azzal

¹ Görög valószínűleg a *Flüchtige Gedanken ueber Lehrer c.* dolgozatról beszél (kéziratos példánya a Magyar Nemzeti Múzeum levéltárában. Széchenyi levéltár. Fasc. 6281). Görög szavai alapján meg lehet állapítani, hogy e dolgozat 1794 elején készülhetett s hogy szerzője gróf Széchenyi Ferenc.

² Szinészeghi Keresztúry József, udvari ágens. L. Nagy Iván VI. 224.

³ A Magyar Hírmondó 1794. június 27-én írja a *Magyar Grammatiká*-ról: «jó ideje, hogy kezünkönél legyen, 's már hat árkus ki van belőle nyomtatva; a' többi is el-készül nem sokára.» Magyar Hírmondó, VI. sz. (1794) 947. l.

⁴ Törölve: is.

⁵ A levél mindvégig Görög írása. Kerekes nevét is ő írta.

⁶ Nincs meg.

⁷ Szolártsikra vonatkozólag l. Eckhardt Sándor, *A francia forradalom eszméi Magyarországon.* [1924], 152, 199—200. l.

⁸ Őz Pálról Eckhardt kimerítően tájékoztat. I. m. 154—56. l.

két Pap ment ki, ezzel egy Prédikátor. Szollártseknek még nem nőtt meg a' szakállá, fel-serdült iffiu, szépen fel öltözött, haját bé porozta, úgy vitte fejét a' hohér pallosa alá. Ősz halavány volt mindenkor, 's ez úttal is. Azonban mind az, mind amaz is nagy bátorságot mutattak. Ősznek kétszerre vágta le a' fejét, a' hohér szót tsak ez által is meg érdemlet Hóhér. A' többiekről már most nagyobb a' reménség, hogy mindnyájának meg fog kegyelmezni a' felség. Már Szulovszkynak [sic!], Kazincezy Ferentznek, 's még egynéhányoknak meg is kegyelmezett, 's büntetésül egynéhány esztendőig tartó rabságot hagyott¹ nekik.

Magamat tapasztalt Kegyessé[gé]be ajánlom Excellentiádnak s vagyok mind holtomig

Excellentiádnak

Bétsben Jun. 5^{én}

1795

kész alázatos szolgálja
Görög, az iffiu Gróf
Kollonits László Nevelője.

(Negyedréti iv. Boríték nincs.)

Gróf Fekete János levelei Széchenyihez.

1.

Nagy Méltóságu Groff

Kegyes Pátfogo Uram!

Nagy lelkü Hazafiaknak, egy Magyar költeményt ajánlani, meg bántás volna; Tudod kegyes Párt fogóm! Kedves Barátom! hogy sorsom mostoha sága, el zárván minden más utat Hazám szolgáltyára, tsak azt az egyetlen hagyta fent, hogy Anya Nyelvünk Pallér ozására fordíthatom csekély tehetőségemet. Kivánvan eszt, a Jozanab Gondolkodás gyarapíttásával egyben kaptsolni, reá vettem ősz Fejemet, Voltér orleáni szüze, versekben leendő fordítására; de hogy a Fontosab dolgokban inkább gyönyörködő Elméknek is, némü némü képpen eleget tegyek, a Természet Törvényeről [sic!] írot Poemájáti meg magyaraztam [sic!]'s mind a két munkát, egy kötetben foglaltam.

Nem remélhetvén a mostani Könyv Birálástól, hogy ezen munka Saito alá botsaitassék, Hazánkfiával valo Terjetteb közöltetésre, hogy mégis a mennyire töllem függ, ezen czélyomat el érhessem, el tökélettem, nem sainálván a leiratás felesseb költségét, hogy minden négy osztályiban Ditső Hazánknak, egy Tudós Igaz magyar szívü Urat válaszak, a kinek ezen Munkát azon végre, kezébe juttatom, hogy azokkal, kiket reá méltoknak itél, le irattassa. Valamint Dunán innénd, Kedves Orczy László² Barátunkra haroltam [sic!] ezen fáradtságot, ugy Dunántul, Groff Szécheninél [sic!] érdemessebbet, 's a kinek kegyes pártfogásában a Magyar Árva Musa inkább [sic!] bizhasson, nem képes találni³

¹ Törölve: meg.

² Orczy László (1750—1807), alkincstárnok és Abaúj vármegye főispánja.

³ Morvay Győző (Gróf Galánthai Fekete János, Budapest 1903, 184) csak megemlíti, hogy gróf Fekete fordításait Széchenyi Ferencnek elküldte — ezekre a levelekre nem hivatkozik.

Által adtam tehát, Spiss'ch János Hármas¹ Barátunknak, a mint az kaptolt írása, bizonyítja,² ezen könyvetskémet, hogy kezedhez szállítsa. általam alázatos leg buzgob tiszteletét jelentvén, kívánná ezen ártatlanol üldözött Emberséges Ember tudni, ha bátorzkodhatiké személyessen neked, Drága Barátom Pártfogom udvarolni, 's esedezik ez aránt egy pár rend tudosittásért.

A mi az en [sic!] Fordításomat illeti, hogy ha Neked teczik, nem fogom a reá fordított fáradságomat sainálni, kitis midőn magammal együtt kegyes Pártfogásodban ajánlom, meg másolhatatlan igaz alázatos tisztelettel maradok.

Nagy Méltóságu Gróff

Kelt Sopronban 30^{dik} oct.

1797

alázatos szolgálád hiv hármas
Barátod³ G. Fekete G[enerális]

(Negyedrétü iv. Boríték nincs.)

2.

Pest 17 Dec[ember] 1797.

Drága Kedves Barátom! első Napján Karátson havának, költ leveledett, midőn tellyes tisztelettel venném, árra tsak azért felelek későbben, mert némely hibák bé tsuszván, az orleani [sic!] szüz fordításában. azokat eléb jobbitanom, 's szint ezen jobbittásokat felis jegyeztettnem kellett, a mint is néked azokat oly végre meg küldöm,⁴ hogy a kezedben lévő könyvbe emlétet jobbitásokat, belé iratni méltoztassál.

Mi birt légyen szintén az orleáni szüz fordítására, eszt Néked ki fejezni, Nagy Elméd meg bantása nélkül, nem lehetne⁵ — hogy nem tsak gunyolo tzafoolásására [sic!] a balgatagságnak czelozo munkák fordítására határoztam fáradságimat,⁷ az orleáni szüzhez kaptolt magyarázása, a Természet Törvénye Poemájának, meg fogja bizonyítani, ki tám egy a leg mélyebben gondolt Munkái között Voltér Aposznak.⁸

Más egyébbi Nyelveken irott Munkáim is (egynehány a Mesterségemről egyzet csekélyégeket ki vévén) oly szerentsétlenek valának hogy meg tiltattak,⁹ hihető tsak azért, hogy könyv árosim inkább boldogulyanak vélek

¹ Jáprai Spissich János (†1804), zalamegyei alispán. Mint szabadkőműves nevezetes szerepe lehetett. V. ö. Kazinczy Lev. XII. k. 57. l.

² Mellékletként megvan.

³ Ez a kifejezés is bizonyítja, hogy gróf Fekete szabadkőműves voll.

⁴ Mellékletként megvannak.

⁵ E fenti kijelentés szerint gróf Fekete már tudta, hogy Széchenyi elfordulóban volt az „aufklärerista” iránytól. Másrészt Fekete nem volt tisztában azzal, hogy Széchenyi világnézetében döntő fordulat állt be, különben nem küldte volna el szóbanforgó fordítását.

⁶ Törlés: czelozo munkái.

⁷ Válaszában Széchenyi úgy látszik nem épen barátságos álláspontot foglalt el Voltaire e munkájával szemben.

⁸ Gróf Fekete és Voltaire viszonyára vonatkozólag l. Morvay, i. m. 79, 83—93. l.

⁹ L. u. o. 123.

azért eszemben sem tűnik, hogy Magyar szüleményeim szerentséssébbek légyenek, s ugyan a birt árta, hogy szüzetet, a Négy Tájiban az országna, oty Jozan Urak kezében adnám, a kik által, Saito nélkül, közenségesebbé tetethessék. Csudálni kell azomban hogy, Francia és Nemet [sic!] Nyelven, nyilván el adando Munkák, mihelyest Magyar köntösben ruházatlanak, tiltással illetettnek, ilyen az orleáni szüzetскеis [sic!], a többi között.

Egy rész ellenvetésedre Drága Kedves Barátom! midőn az Isten ide hoz, meg fogod a feleletet, azon levelemben találni, kit [sic!] Báro orzi [sic!] Lőrincz Urnak, az Elisiomban másodsor [sic!] irtam,¹ ezen meg holt érdemes Hazafi örebbik fiánál.²

Gvadányi [sic!] Paitásomnak, mint szép Eszét, mint tiszta Magyarságát mint közönségeseb haszonra czélozo fáradozásit betsülöm.³ De nem egy képp nyergeli és járja ki ki a szárnyas Paripát; nagyon⁴ kellene [közbe szúrva: sainállani] ha Voltér, versekben Boileau, Prosában Rollin nyomán járt volna; több utak vezérelnek a Hir Templomához, 's mig a sem érdemel kárpálást, a ki midőn jó szándékkal maszná [sic!] a Göröngyös köszik-lákat, el csuszván, labát [sic!] törné Elméd haraposságát, ugyan senki se fogná hidni, bár a Pápától rola Brevet vennélis, tudva vagyon Hazádnal [sic!] annak Remektársa, ugymint szived jeles embersége; Azonban Magyar Könyv Tár házadnak laistromát, különös köszönettel fogom venni,⁵ mert által látom, hogy azallis Hazádnak kívántál használni.

Midőn szerentséme léssen, teged [sic!] tisztelni, meg mutatom Ovidius szerelem mestersége Magyarázását,⁶ az elől járó beszéd, Munkám voltárol szamat [sic!] ád. addigis sine meg⁷ küldöm [sic!], a Bekességre [sic!] már régen készült Munkátskámát⁸ Nevem el halgatásával (mert mig soha se piszkolt Saitot) kiis lehet Nyomtattatni,⁹ ezel pártfogásodban ajánlot, telyes tisztelettel maradok örökre.

alázatos hív szolgád
G. Fekete G[enerális.]

(Negyedretű ív. Boriték nincs.)

Kazinczy Ferenc levele Széchenyihez.

Kegyelmes Uram!

Excellentiád a' Maga beces könyvtárja' Catalogussat ingyen osztogatja' és azt nem vehetni Könyvárosainknál. Esedezem alázatosan, ha kegyelmeire nem tart egész érdemetlennek, méltóztassék egy nyomatvánnyal engemet is

¹ M[é]l[os]agos Generalis Báro Orczy Lőrincz a Úrnak adassék Elisiomban. A M. T. Akadémia kéziratára. Régi és újabb. Ir. 4-r. 73.

² Orczy József (1746—1804), zemplérvármegyei főispán.

³ Gróf Fekete viszonyát Gvadányihoz tárgyalja Morvay, i. m. 200—202. l.

⁴ Törlés: sainállani.

⁵ Első kötete 1799-ben jelent meg.

⁶ E fordítására vonatkozólag l. Morvay, i. m. 234—36. l.

⁷ A Campoformiói béke; 1797. okt. 17-én kötötték.

⁸ Mellékletként megvan.

⁹ Megjelent Pesten 1798. Nem tudjuk, hogy Széchenyi támogatásával jelent-e meg. Gróf Fekete János mindenesetre azt akarta elérni azzal, hogy Széchenyinek a költemény kéziratát elküldte.

megajándékozni.¹ Eggenberg[er] Könyváros kezemhez juttatja.² — Az az Isten-ség, a' mellynek Excellenciád illy szép áldozatot nyújt, és a' mellynek szolgálatjára egész dicső élete szentelve van, nékem is Istenségem; 's e' részben nem vagyok méltatlan hazafiúi felsegállítására.

A' legmélyebb tisztelettel maradok Excellenciádnak
Ér-Semlyén Jan. 24. d. 1803.

alázatos szolgálja
Kazinczy Ferencz.

(Negyedréti ív. Boríték nincs.)

Cserey Farkas levele Széchenyihez.

Nagy Méltóágu Grof Ur!
Kegyelmes Uram!

Bátorkodom Excellenciádnak ezen Borítékban egy Erdélyi Unitarius Papnak halotti munkájával alázatosan kedveskedni³

Eckhartshausenek⁴ edgy Munkáját Duldung und Menschenliebe in ruhrenden erzählungen (sic!)⁴: magyar(ra) fordítottam, és bátorkodtam Excellenciádnak ajánlani ezen fordításomat. Erdélyi Censurán által ment ugyan, de mivel itt hibásan nyomtattnak mindenek, Pestre akarom küldeni, és pedig ha olj szerentsés lehetnék, hogy Excellenciád mehoztatna megengedini — hogy kezébe küldgyem — Excellenciához utasitanám hogy maga adván nyomtatás alá — annál bizonyossabban világot láthatna ezen Nemzetünkre alkalmaztathato Munka. a Nyomatás költségeit meg fizetem én.⁵

Néhai édes atyámnak (sic!)⁶ udvari Referendariusnak is vannak néhány munkái meljek minden tekintetben érdemessek volnának hogy világot lássanak — az edgyik *Magyar Valerius Maximus* ad imitationem Romani van ez írva, és magába foglalja kedves Nemzetünk Nevezetes — és jelessebb fiait a második: *Ephernerides rerum Hungaricarum* az az a Magyar

¹ Kazinczy a kívánt katalogust megkapta. V. ö. Kaz. Lev. III. k. 188. l. A könyvért valószínűleg személyesen mondott köszönetet Széchenyinek, mikor 1803-ban Bécsbe járt. Kazinczy maga említi Kis Jánoshoz írt egyik levelében, (Ér-Semlyén, Febr. 12 d. 1804) hogy Cenket felkereste. «Anikónak scenáját által hoztam Czenknek tájára, hogy Gróf Szécsényinek vele Complimentet tégyek. Én ezt a' Grófot akkor ismertem, mikor ő a' nagy Pászthornak, a' Referendariusnak, szoros barátja volt, Bécsben; 's azt a' tömjént, mellyet neki gyűjtök, a' Virtusnak gyűjtöm.» Kaz. Lev. III. 162. l. Széchenyi Kazinczyval szemben valószínűleg tartózkodóan viselkedett. Erre lehetne visszavezetni, hogy a levelezés nem folytatódott, ami bizonyára nem Kazinczyn múlott.

² Kazinczy nem Eggenberger által kapta meg a katalogust, hanem Péchy alispán adta neki át. V. ö. Bártfai Szabó László, *A Széchenyi-Könyvtár első katalogusa*. M. Kvszle. 1927, 300.

³ Valószínűe Kozma Gergely *Congregatio mixta marcalis moralis, Avagy olyan halotti tanítás* . . . c. munkájáról van szó. 1802.

⁴ Eckhartshausen Ferenc, (1741—1804), német író.

⁵ Széchenyi pártfogolta Cserey munkáját a censurán, de sikertelenül. V. ö. Bártfai Szabó László, *A Sárvár-Felsővidéki gróf Széchenyi család története*. 1913. II. k. 394. l.

⁶ Cserey Farkas (1719—82), udvari tanácsos.

Nemzetnek ki gyövoteletül fogva viselt nevezetes dolgai: Holnaponként meg van itt írva minden nap mitsoda nevezetes dolog történt Nemzetünkbe, ezen derék két Munka érdemlet [sic!] voltára úgy juthat ha Excellenciád méltóztatik kegyes tekintetet vetni azokra, mivel tökéletes joságuak azok és Nemzetünk történetét ékesítők, és szerzőjök ha személyessen nem is hirébe kétség kívül ismeretes Excellenciád előtt, nem szükséges kérésemet hosszan ki fejezésekkel terjszteni Kegyessége elibe — a Magyar meg világosodásnak, a tudományi dolgok tökéletesítésére sokkal nemessebb intézeti lévén excellenciádnak hogyssem kételkednem lehetne hogy alázatos kérésem tekintetet nem nyerne Excellenciád előtt, esedezem tehát méltóztatasson nékem Ex(cellenci)ád kegyessen értésemre adni — minő modot méltóztatik jobbnak itélni a nevezet két Magyar Munkának a Magyar Világ elibe való terjesztésekre.¹

Kegess [sic!] válaszsát kérvén, és ohaitva várván — betsz kegyességében ajánlot igaz tisztelettel vagyok

Excellenciádnak!

Krásznán 23^a May

1804.

alázatos szolgálja

Cserey Farkas.

(Negyedréttü ív. Boríték nincs.)

Verseghy Ferenc levelei Széchenyihez.

1.

Kegyelmes Uram!

Budánn 22 dik Junius. 1806.

Ama' mély tisztelet, mellyel Excellentiádhhoz már sok esztenköktül fogva viseltetek olly nagy bizodalmat szül bennem, hogy Excellentiádnak még távúlról is merészellyek alkalmatlankodni. De azonkívül Excellentiádnak hazafiúsága is arra kötelez engem', hogy első legyen azok között, a' kikkel magyar írásimot közleni szeretém. Herculesnek amaz öntött képe, mellyet Felsőges Nádorispányunk a' Nemzeti könyvháznak ajándékozott, alkalmatosságot és okot adott nekem arra, hogy e' kegyes és bölcs Urunknak dicséretére fakadgyak.²

E' költeményemnek egynehány párjával merészlek Excellentiádnak kedveskedni, azt az alázatos kérésemet függesztvén csekély adományomhoz, hogy egy pár példázatot méltóztatasson Excellentiád Méltóságos Gróf Festetich György Úrnak Keszthelyre küldeni, kit sem ösmerni szerencsém nincsen, sem levelemmel terhelni merészségem. Vegye, kérem, jó néven Excellentiád mértéketlen tiszteletemnek e' kis jelét, és bizodalmanak, ha talán terhére volnának, méltóztatasson megbocsátani.

¹ A levelezés megszakadása valószínűvé teszi, hogy Széchenyi Cserey terveivel szemben elutasítólag viselkedett. Ezzel összefügghet a tény, hogy Csereynek később már nem épen jó véleménye volt Széchenyiről. V. ő. Bártfai, i. m. II, 399. l.

² *A magyar musának háladatos öröme Herculesnek amaz öntött képzeténn, ... 1806.*

Ezzel Ő Excellentiájának Kegyelmes Grófné Asszonyomnak kezét aláza-
tosan csókolván, magamat Mindkettejeknek tapasztalt kegyelmébe ajánlom,
és végső pihenésemig vagyok

Excellentiádnak

alázatos szolgálója
Versegly Ferencz m pia

(Negyedréti ív. Boríték nincs.)

2.

Kegyelmes Uram!

A' folyó holnapnak 21 dikétől fogva hasztalan' keresek abban módot,
hogy Excellentiádnak tiszteletére lehessek. Mivel Ő Herczagsége a' Magyar
Nyelvben naponként, minden kivétel nélkül, vesz leczkét, és én minden
erőmöt, és üdvömöt arra fordítom, hogy Császári Királyi Felségének a' tanulást
megkönnyebbítem, a' hátra maradásnak veszedelme nélkül mindedig sehova'
sem mehettem. Méltóztasson Excellentiád ide zárt feleletemet így is jó
névenn venni azonban, még eleven szóval megmondhatom Excellentiádnak
érezkeny háladatosságomat.

Egy úttal Excellentiádnak és Nagy Méltóságú egész Házának szerencsés
új esztendőt kívánván, magamot tapasztalt kegyelmeibe ajánlom, és utolsó
pihenésemig mély tisztelettel vagyok

Excellentiádnak

Budánn 27 dik December.
1806.

alázatos szolgálója [sic!]
Versegly Ferencz

(Negyedréti ív. Boríték nincs.)

Kisfaludy Sándor levelei Széchenyihez.

1.

A' dicső Magyar Haza' nagylelkű, nagyszívű, hatalmas Fijának, —
a' Magyar Nemzet' szerencsésjét, boldogságát, dicsőségét Bölcsességével, érté-
kével gyámolyó, elősegítő Zászlós Úrnak, — a' Tudományok', és szép
Mesterségek' bölcs Kedvellőjének, hatalmas Pártfogójának, — Nagyméltó-
ságodnak, ezen csekély elmejátékkal bátorkodik kedveskedni, és a' magyar
nyelvet és Literatúrát hathatós Kegyelmébe alázatosan ajánlani

Nagyméltóságodnak

Sümegen 20 dik April[is] 1807.

alázatos szolgálója
Kisfaludi Kisfaludy Sándor mp
N. Zala és Vas Várm[egye'] Táblabírája.

Kívül: Gróf Széchenyi Ferenc Ő Nagyméltóságának.

(Negyedréti ív.)

2.

Kegyelmes Uram!

Azon Kegyességét, melyre engem Excellentiád, néhai dicső Elejinek
levelezésével való megajándékozása által, érdemesnek tartani méltóztatott;

¹ Versegly József nádort 1806 óta tanította.

² *Regék a magyar előidőből.* 1807.

³ Müller Jac. Ferd., *Epistolae Archiepiscoporum Georgii et Pauli Szécsényi.* 1807.

alázatosan köszönnén, én viszont bátorkodom Excellentiádnak az újonnan kibocsátott Himfymnek két részével¹ kedveskedni, és a' magyar nyelvet, Litteratúrát, és magamat hathatós Kegyelmébe ajánlani, alázatos tisztelettel maradván

Excellentiádnak
Sümegeen 12 dik Novemb[ris] 1807.

alázatos szolgája
Kisfaludy Sándor mp.

(Negyedréti iv. Boríték nincs.)

3.

Kegyelmes Uram!

Exczellenziádnak Vas Vármegyében mái napig késett, kegyes, becses evelét csak ma vévén, alázatosan jelentem, hogy Exczellenziádnak hazafiúi kívánságát, melly már régen úgy is feltett szándékom vala, mindgyárt tellyesíteni fogom, mihelyt időm lessz, és egy hazafiúi fontos foglatosságom, mellyet Nádorispánynak' Ő Cs: Kir: Főherczegsége reám bízni méltoztatott, engedni fogja. — Ezen hazafiúi munkácskámmal,² mihelyt kész lessz, Exczellenziádnak kedveskedni, sőt ha kézírásom meg fog is a' Censúra által mellyeztetni, azt az ő valóságos eredetiségében Exczellenziádnak, és Exczellenziád által a' nemzeti Könyvtárba általadni, első kötelességemnek tartom. — Ő Cs: Kir: Főherczegsége olly kegyességgel és bizodalommal volt hozzám, hogy, mivel a' Haza' Védelmére én is személyesen felkeltem, engem Maga mellé, a' Generálistabhoz rendelni méltoztatott, a' mi által már sok új foglatosságom érkezett. Mindazonáltal, mihelyt most Budáról megfordúlok, legottan az Insurrectióra általam készített, és Kótákra téendő egy pár eredeti magyar Márssal Exczellenziádnak kedveskedni, el nem mulatom; noha, a' mi a' Muzsikát illeti, ámbár kótákból hegedülök is, de a' Generálbassust soha sem tanulván, a' Compositióban csak olyan vagyok, mint a' Pilyókok a' Falú végen. De érjen a' gondolat, a' mit érhet, ha az egyszer meg vagyok, az egész accmpagnement-t, minden nem gondolkodó, és a' muzsikát csak mechanice üző akár mellyik múzsikus is meg fogja tehetni.³ — Magamat Exczellenziádnak nagy Őri Kegyességébe ajánlván, igaz hazafiúi buzgosággal, és országos Nagy Érdemeihez illő örökös tisztelettel vagyok

Exczellenziádnak
Sümegeen 6 dik Mártz[ius] 1809.

alázatos szolgája
Kisfaludy Sándor mp.

(Negyedréti iv. Boríték nincs.)

4.

Kegyelmes Uram!

Bátorkodom Exczellenziádnak ezen csekély hazafiúi munkácskám, mellyet Ő Cs: Kir: Főherczegségének kívánságára készítettem megküldeni. — Soká' rostában maradt, mert midőn rostáltatott, még nem volt háború.

¹ *Himfy szerelmei.* 1807.

² *Hazafiúi szózat a magyar nemességhez.* 1809.

³ Nincs tudomásunk arról, hogy Kisfaludy megvalósította-e tervét.

Kéz írásomat, mihelyt Budára megyek, magam adom által Exczelelenciád' Dicsőségének, a' Nemzeti Könyvtárnak. — A' nyomtatásban esett tetemes hibákat magam kezével igazítottam meg. — Egyébiránt magamat Exczelelenciádnak tapasztalt nagy Úri Kegyelmébe ajánlván örök hazafíui tisztelettel vagyok

Exczelelenciádnak

alázatos szolgája

Kisfaludy Sándor mp.¹

(Negyedréttü fv. Boríték nincs.)

Közli: VALJAVEC FRIGYES.

ADATOK BÁRÓTZI SÁNDOR TESTÖRI PÁLYAJÁRÓL.

A bécsi udvari levéltár magyar testőrségi iratait elsőzben Lampérth Géza vizsgálta át tüzetesebben és kutatásai alapján az irodalomtörténetnek sok, eddig téves adatát helyesbítette.² Az Orsz. Hadilevéltárba került anyagból most Bárótzai Sándor pályájának ismeretét szerzem meg néhány eddig lappangott adattal. Bárótzai volt az egyetlen testőrfrónk, aki — gr. Mikes István támogatásával 26 éves korában, a nagyszebeni kormányzóktól — a gárdához jutván, mindvégig ott maradt. Kenderessy Mihálynak Kazinczyhoz írt leveléből tudjuk,³ hogy eleinte költekező életet élt; mikor ezért egy újabb pénzküldeménnyel együtt atyjától korholó levelet kapott, «meghatározta magát esküvással oly élet folytatására, melynél fogva se Apja, se Attyafiai segítségére soha se szoruljon, sőt még azt is, hogy *soha hazájába se térjen vissza.*» Ennek a hagyománynak az alábbiakban ellene mond ugyan két adat — 1763-ban el akarta hagyni a gárdát s 1770-ben Pécsre pályázott. — de valójában 1761-től élete végéig Bécsben maradt s nyári pihenőre is csak Badenbe járt.

«A királynő 1760 március 1-én kelt rendelete alapján besorozott gárdisták — írja Lampérth — ugyanazon év nyarán Pozsonyban gyülekeztek, ahol szeptember 8-án tették le a hivatalos esküt, s másnap mindjárt Bécsbe indultak. Első nyilvános szereplésük — ünnepélyes bemutatkozásuk — 1760 október 6-án volt József főherceg és Pármai Izabella esküvőjén Erdődi Pálffy Lipót gróf gárdakapitány vezetésével. Ebben az első sorozatban s általában az 1760-ik évben a *későbbi író-gárdisták közül még egyet sem találunk.*» A későbbiek közül csakugyan nem; de Bihar küldötte, Baranyi László, a *Heverés párnája* írója, már közöttük van. S az irattár⁴ a bécsi bevonulásról többet is tud: «Den 2-ten Octobris 1760 ist die Garde in Wienn eingetroffen unter Trompeten und Paucken Schall. — Den 3-ten Oktobris ist die sammentliche Noble Garde vor den Kayserlichen Stallungen ausgerücket und haben solche beyde Kays. Majestäten betrachtet.» Bárótzai egy évvel utóbb jött. Ismeretes, hogy megjelenése nem volt rokonszenves: Kazinczytól

¹ A levél keltezetlen. Amint a szövegből kiderül, 1809-ben fródott

² *Bessenyei és társasága a gárdában.* Irod. 1912. 1. l.

³ Kaz. Lev. X. 295. l., idézi Beöthy Zsolt is: *Szépprózai elő.* II. 25. l.

⁴ I. köteg, IX. cs. 658. l.